

Makalenin Gönderim Tarihi: 13 Kasım 2023

Kabul: 22 Aralık 2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

## HERMANN HESSE’NİN “DEMİAN” ADLI ESERİNE DÜALİST YAKLAŞIM DUALISTIC APPROACH TO THE WORK “DEMİAN” OF HERMANN HESSE

Recep BODUR<sup>1</sup>

*“Her insanın yaşamı, onu kendine götüren bir yoldur, bir yol denemesi, bir yol taslağıdır. [...] Hepimiz aynı derinliklerden çıkıp geliriz, ama bir taslak, derinliklerden çıkıp gelen bir yaratık olarak her birimiz kendi öz amacımıza varmak için uğraşırız. Birbirimizi anlayabiliriz, ama kendimizi ancak kendimiz açıklayıp yorumlayabiliriz.”*

*Demian*

### Özet

Alman yazınında Romantizmin ihtişamlı ordusunun son şövalyesi olarak bilinen Hermann Hesse’nin (1877-1962) eserlerinde ve yaşamında öne çıkan en etkili faktörlerden biri, kutupluluk ilkesidir. Bu ilke, Hesse’nin dünya görüşüne hakim olmakla birlikte edebi eserleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Çalışmamız, Hesse’nin kutupluluk ilkesini ve bunun “Demian” adlı eserine yansımaları ele almaktadır. Bir oluşum öyküsü özelliği taşıyan ve belli yılların psikoanalitik metodlarla yapılan bir muhasebesi olan bu eser, edebiyat dünyasında büyük yankı uyandırmış, Alman gençliği arasında adeta kutsal kitap haline gelmiştir. Yeni bir ideal gerçekleştirmek amacıyla dinin ve ahlakın geleneksel değerlerinden ayrılmış kişisel bir ahlak anlayışı geliştirmek isteyen Hesse, Hristiyanlık anlayışı sebebiyle *bu dünyanın* ve öbür dünyanın düalizminde kalmıştır. Uluhiyeti hem Tanrı hem de şeytan olan ve mutlak *iyi-kötünün* ötesindeki bir ahlak anlayışını benimseyen Hesse, eski inancın yeni bir Tanrı’ya, yeni bir ahlak anlayışına, yeni bir insana ve yeni bir dünyaya dönüşmesini savunmaktadır. Bu düşünce, Hesse’yi büyüleyen ve tam olarak düalizmin hakim olduğu Çin felsefesindeki Taoizm dininde karşılığını bulmaktadır. Hesse’nin kutupsal dünyasında bilhassa Taoizm dinindeki kainatın aktif ve pasif prensiplerini gösteren “yin-yang” prensibi etkili olmuştur. Bu da hem olay örgüsü hem de karakterler aracılığıyla esere yansımıştır.

**Anahtar Kelimeler:** “Demian”, Hermann Hesse, Düalizm/Kutupluluk, Taoizm, Yin-Yang Prensibi

### Abstract

One of the most influential factors in the works and life of Hermann Hesse (1877-1962), known as the last knight of the glorious army of Romanticism in German literature, is the principle of polarity/dualism. This principle dominated Hesse’s worldview and had a significant influence on his literary works. Our study deals with Hesse’s principle of polarity and its reflection on his work “Demian”. This work, which is a story of formation and an account of certain years using psychoanalytical methods, had a great impact on the literary world and became almost a holy book among the German youth. Hesse, who wanted to leave the traditional values of religion and morality in order to realise a new ideal and develop a personal understanding of morality, remained in the dualism of *this world* and *the next world* due to his Christian understanding. Hesse, whose supreme being is both God and the devil and who adopts an understanding of morality beyond absolute good and evil, advocates the transformation of the old faith into a new God, a new understanding of morality, a new human being and a new world. This idea finds its counterpart in the religion of Taoism in Chinese philosophy, which fascinates Hesse and is dominated by dualism. In Hesse’s polar world, the “yin-yang” principle, which shows the active and passive principles of the universe in the religion of Taoism, was particularly influential. This is reflected in the work both through the plot and the characters.

<sup>1</sup> Dr., 12 Haziran Anadolu Lisesi, [recepbodur@windowslive.com](mailto:recepbodur@windowslive.com), ORCID: 0000-0002-4362-2403

**Keywords:** “Demian”, Hermann Hesse, Dualism /Polarity, Taoism, Yin-Yang Principle

## GİRİŞ

“Düalizm”, kapsamı çok geniş olan bir terimdir. Bu terim sadece dinler tarihinde değil, aynı zamanda felsefede de çeşitli felsefi ve dini ikilikler için kullanılmaktadır. İlk kez 17. yüzyılda İngilizcede kullanılan “Düalizm” kavramı, asli ve nihai bir birliğe indirgenemeyen iki güç, ilke veya durumdan oluşan, temel bir fiziksel ve metafiziksel ikiliği varsayan felsefi ve dini düşünce sistemlerini ifade eder (Akt: Frey, 2018: 5-6).

Bu tanım çerçevesinde Hesse’nin hemen hemen bütün eserlerinin ortak şeması sayılan hayatın kutupluluğu (düalizm) ilkesi, ilk defa “Demian” adlı romanda dile getirilmiştir. Felsefede düalizm olarak nitelendirilen hayatın kutupluluğu, insanın nefisine özgü bir çatışmayı ele almaktadır. Bu çatışma, ruhla nefis (ben, benlik, ego), akılla duygu, iyiyle kötü ve ölümle hayat arasında geçmektedir. Hesse’ye göre bu ikiliğin ardındaki birliğe ulaşmak, insanların ideali olmalıdır. Hesse’nin eser kahramanları, onun her eserinde farklı yolları izleyerek bu ikiliği aşmaya ve birlik idealine ulaşmaya çalışır (Alperen, 1994: 105-106).

Hermann Hesse’nin kendi inançlarını sorgulamasından ve J. B. Lang (C. G. Jung’un öğrencisi) ile psikanalitik terapiye başlamasından kısa bir süre sonra yazılan “Demian” (1917) romanı, fikirleriyle yüzyıl dönümüne damga vuran Friedrich Nietzsche ve psikanaliz alanında öne çıkan Jung ve Sigmund Freud tarafından kutupluluk modeli çerçevesinde etkilenmiştir. Sadece bu romanla kalmayıp yazarın “Siddharta”, “Narziss ve Goldmund” (Narziss und Goldmund), “Bozkırkurdu” (Steppenwolf) gibi eserlerinde de bu kutupsallık ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu kutupsallık modeli üzerinde Uzak Doğu yaşam ilkelerinin de etkisi büyüktür.

“Demian” romanındaki ana karakter Sinclair’in gençlik hikayesi, zıt dünyaların deneyimlenmesiyle şekillenir. Bu dünyaların zıt doğası, bir çözüm olarak kapsayıcı bir bütünlük sunsa da, nihai olarak bir birleşmenin söz konusu olmadığını gösterir (Singh, 2006: 114). Demian’daki kutupluluk aydınlık-karanlık, anne-baba, akıl-irade ve bilinç-bilinçdışı gibi çeşitli çiftlerden oluşur.

Demian’ın dinamik işlevleri, Sinclair’in baba evindeki kutupluluk figürünün tasvirinden kutupluluk deneyimini tetikleyen Kromer karakterine, kadın figürlere (Beatrice ve Eva) ve Tanrısal ile Şeytansal arasında simgesel bir bağlantı olduğu varsayılan Tanrı Abraxas’a kadar uzanır. Hesse’nin düalist düşün dünyasındaki figürlerinin işlevi, söz konusu eserin alımlanmasında büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışmamızda metne bağlı kalınarak yorumlama ve alımlama süreçleri ile ilgili yöntemlere başvurulacaktır. Düalist yapının daha iyi anlaşılması, edebi açıdan Hesse’nin romanlarını çevreleyen havanın anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu çalışmanın temel analizi, ilgili romandaki kutupluluk kavramının incelenmesi üzerine kuruludur.

## 1. HERMANN HESSE

Hermann Hesse, Almanya’nın Baden-Württemberg eyaletinin küçük bir köyü olan Schwarzwald kenarındaki Calw’de misyoner bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Babası Johannes Hesse, gençliğinde teoloji eğitimi almış, sonra Hindistan ve Basel’de misyonerlik görevlerinde bulunur. Annesi, bir pietist misyoner ve Hindolog Hermann Gundert’in kızıdır. Misyoner baba ocağı, Hesse’nin Hristiyan olmayan kültürlerle ilgi duymasını ve metafizik konularına duyarlılık kazanmasını sağlar (Bodur, 2022: 58).

Hesse’nin protestan bir rahip olmasını isteyen ailesi, onu Göppingen’deki bir Latin okuluna gönderir. Hesse burada parasız yatılı eğitimi veren manastır okulları sınavına hazırlanır ve 1891 yılında sınavı kazanıp Maulbronn Manastır Okulu’nda eğitim görmeye başlar. Ancak özgürlüğüne düşkün olan ve toplumdaki egemen yaşam tarzının üzerinde oluşturduğu baskıdan bunalan Hesse, yedi ay gibi kısa bir süre sonra manastırdan kaçır (Bodur, 2022: 58).

Hassas, dik kafalı ve son derece duygusal bir çocuk olan Hesse, kendini kanıtlama çabası içine girer ve bunun sonucunda sinir krizlerine dönüşen ruhsal bir bunalım geçirir. Sinir hastalıkları kliniğine yatırılır, tedavi olduktan sonra eve getirilir. Evde aile üyelerine itaatsizlik edince kliniğe tekrar gönderilir. Ailesinin bu davranışı karşısında iyice kin ve nefretle dolan Hesse topluma, babasına, yetişkinlerin otoriter dünyasına ve dine karşı nefretle dolar. Tüm bu olumsuzluklar karşısında ailesi, Hesse’nin manastıra değil de normal bir liseye gitmesine karar verir. Hesse’nin eğitim

yıllarındaki bu grafiği ailesinin umutlarını boşa çıkarır (Bodur, 2022: 58).

Hesse, hayatında üç defa ciddi anlamda ruhsal kriz atlatır. Bunlardan ilki, Maulbronn Manastır Okulu'ndan kaçtıktan sonraki kendini kanıtlama sürecinde (1892- 1904) meydana gelen ruhsal bunalımdır. Hesse, ilk krizin sonunda, onu üne kavuşturup popüler eden, iç dünyaya kaçış eğilimi gösteren, gençlik yıllarındaki okul ve öğrenim hayatına bir tepki olan “Peter Camenzind” (1904) adlı oluşum romanını (Bildungsroman) yazar. İkinci krizin sonunda, tedavi sürecinde C. G. Jung'un öğrencisi olan Dr. Josef Brunhard Lang'ın yardımı, ayrıca Freud ve Jung'ın yazılarının yoğun etkisiyle, küçüklüğünden beri var olan iç çatışmalarıyla başa çıkmayı ve ruhsal bunalımın üstesinden gelmeyi başarır ve kendi ruh halini yansıtan “Demian” adlı eseri kaleme alır. Üçüncü ve son kriz ise Ruth Wenger ile yaşadığı ikinci evlilik sonrası içine girdiği krizdir. Hesse, bu krizi de psikanaliz incelemelerini sanat katına çıkardığı “Bozkırkurdu” (Steppenwolf-1927) ile atlatır. Hesse tüm bu krizlerin sonunda ününe ün katacak bir eserle okurların karşısına çıkmıştır. Hesse, genelde evrensel özellikler taşıyan eserleri ile dünya çapında sayısız okuru etkilemiş, onların düşün dünyasında önemli bir yer edinmiştir (Bodur, 2022: 59-62).

## 2. HERMANN HESSE'DE DÜALİZM: KUTUPLULUK İLKESİ

Hermann Hesse'nin hemen hemen tüm eserlerinde düalizme ve hayatın kutupsal yapısına olan düşkünlüğü ve hayranlığı ön plana çıkmaktadır. Hesse, düalizmden hareketle benlik arayışı içine girmiş ve bu arayış “Demian”dan “Bozkırkurdu”na (Steppenwolf) kadar sürmüştür (Alperen, 1994: 132).

“Hesse için düşünmek ve yaşamak, hayatın kutupsal yapısıyla mücadele ederek geçmektedir. Çocukluk ile birlik, ruh (spiritüallite) ile nefis (animalite), sanat ile hayat, kültür ile burjuvazi, temas ile tecrit, zaman ile zamansızlık, ölüm ile ölümsüzlük, hayat ile ölüm, düşünce ile duygu gibi zıt kavramlar Hesse'nin hem düşünce dünyasını hem de yaşantısını meydana getirmektedir” (Alperen, 1994: 132-133). Bir nevi “yaşamın karşıtlıklarından oluşan bir bütün” (Ünal, 2003: 74) söz konusudur.

Hesse, eserlerinde genel anlamda inanç dürtüsünü ön plana çıkarmaya çalışır. Bunda muhafazakâr baba ocağının etkisi yadsınamaz. Baba ocağında öğrendiklerine sırtını döndüğünde ise bir dehlize sürüklenir. Etrafındaki hiçbir şey ve hiç kimseye inanmaz, hayatı düalist bir yaklaşımla yaşamaya başlar. İçinde bulunduğu gelişim evresine göre çıkış yolları arar ve bu süreçte psikanaliz tedavisi görür. Bu tedavi sonunda yankı uyandıran bir eser ortaya çıkar.

“Türlü biçimlerde ortaya çıkarak onun eserlerine temel teşkil eden ana gücü Hesse, *inanç güdüsü* (religiöser Antrieb) olarak teşhis etmişti: Dindar baba ocağının geleneksel inanç kalıplarından kendini koparıldıktan sonra mücadele ve acı çekme devresi başlamıştı. Dini şüphe, onda korku, yalnızlık ve karmakarışıklık duyguları yaratmış, bunlar da onu Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlayan büyük krize sürüklemiştir. Geleneksel değerlere ve düzene olan güveni sarsılmış, hayatı birbiriyle bağdaşmayan kutuplar halinde görmeye başlamıştır. Hesse'nin bütün eserlerinde, inanç peşinde koşan bir şairin, içinde bulunduğu gelişim devresine göre kendisi için bulduğu çözümler yer alır. Savaş sırasında içine düştüğü büyük krizden Jung'un bir öğrencisinin yanında gördüğü psikanaliz tedavisiyle kurtulur. Bu iyileşme, kendine gelme sürecinin edebi yankısı *Demian* romanıdır. Hesse'nin hemen bütün eserlerinin ortak şeması: Hayatın kutupluluğu ilkesi şeklinde ilk olarak bu eserde edebi ifadesini bulur. Bu kutupluluğun arkasındaki birlik ve bütünlüğe ise onun her eserinde başka yollardan aşılması denenen idealler olarak karşımıza çıkar” (Aytaç, 2005: 66).

Hesse'nin eserlerindeki temel amacı, hayatın kutupluluğu üzerinden birlik ve bütünlüğe varmaktır. Bu birlik, bilginin ve din yaşantısının varmak istediği son noktadır. Hesse bunu en derin inanç olarak algılar ve bu kült yaşantı, Hesse'ye göre belirli evreler sonucu kazanılır.

“Hesse'nin bıkıp usanmadan yeni imajlar, yeni ifade biçimleri deneyerek dile getirmek istediği *hakikat*, evrenin, hayatın mahiyeti olarak gördüğü *kutupluluk* ve o kutupluluğu aşarak ulaşılabilecek *birlik* (*Einheit*) ilkeleridir. İnsanlığın en yüce kelimeleri ona göre işte *bu ikiliğin, majik işaretler içinde telaffuz edildiği kelimelerdir*. Dünyanın birliği ise hem bilginin hem de din yaşantısının ereğidir: *Dünyanın tümü, ilahi bir birliktir*. Dünyada bundan daha derin hissettiğim hiçbir inanç yoktur, hiçbir tasarım da benim için bundan daha kutsal değildir. Bu din yaşantısı Hesse'ye göre ancak üç basamaklı *insanlaşma* süreci sonunda mümkündür. [...] bu gelişim basamaklarını çocukluğun *cennet saflığı* ile başlatır, iyi ile kötünün tanınmasıyla suçluluk ve şüphe çağı onu izler. Gelişimin ikinci basamağında hayatın kutupluluğu, karşıtlıkları yaşanır,

inanç sarsılır, kendini yavaş yavaş tanıma başlar; tanımının ilerlemesiyle kendini gerçekleştirmeye varılır ki, bu da üçüncü basamakta kendini aşma (Entselbstung) ile kurtuluşa ermedir. Benliğinden sıyrılmaya ve ruhunun derinliklerinde Tanrı'yla bir olma ideali, bütün mistik dinlerde ve Ortaçağ Hristiyan mistisizminde vardır. Ama Hesse'nin kastettiği anlamda Tanrıyla birleşme, hiçbir belli din modeline bağlanmamıştır, ister Doğu ister Batı din biçimleri içinde olsun bu yaşantı herkesin erişebileceği bir *mucize (Wunder)*dir” (Aytaç, 2005: 67).

### 3. DEMIAN: EMIL SINCLAIR'IN GENÇLİĞİNİN ÖYKÜSÜ

Benliğini bulma yolunda bir arayışa giren, ailesinin düzenli yaşantısı ile içgüdüleri arasında kalan on yaşındaki roman kahramanı Emil Sinclair, hayatın belirsizliğini erkenden fark eder. İki dünya arasında kalan Sinclair, yetiştiği düzgülere sırt çevirmek ister, aksi takdirde kendi yolunu bulamayacak, kendi benliğini oluşturamayacaktır. Her şeyi göz önüne alarak baba ocağının düzenli hayatına ve orada öğrendiklerine karşı hareket eder. Bu süreçte hayatın kutupluluğunu iyice deneyimler ve bu kutupluluk, Sinclair'in çocuk ruhunda çöküntüye sebebiyet verir. Onu bu çöküntüden kurtaracak kişi, okula yeni gelen Max Demian'dır. Bunalımlı bir dönemde, alternatif benliğinin sahibi Demian'ı tanır. Yaşça Sinclair'den büyük olan Demian, çoğu konuda ona yardımcı olup Sinclair'i içinde bulunduğu krizden çıkarmaya çalışır. Bu yönüyle bu eser, yazarın “Çarklar Arasında” romanına çok benzemektedir. Orada da benliğini bulmaya çalışan başkahraman “Hans Giebenrath” ve tıpkı Demian gibi onun yaşamına yön veren, onu etkileyen “Hermann Heilner” karakteri vardır. Sinclair özelinde söylemek gerekirse, Sinclair'in tanıdığı ve tanıştığı kişiler, onun iç dünyasına dinanizm getirmiş ve bilinçaltını bilince karşı harekete geçirmiştir (Ünal, 2003: 114).

Romanın temel motifi, kahramanı kendi gelişimi üzerinde düşünmeye zorlayan, dünyadaki farklı düzen biçimlerinin karşıtlığını deneyimlemesidir. Orta sınıf bir ailenin oğlu olan Sinclair, kendi dünyasını kendi normlarıyla varsayan ve dolayısıyla varoluşunun belli yönlerini görmezden gelen, tabu haline getiren veya reddeden ayrıcalıklı bir sınıfa mensuptur. Bu sınıf için şiddet ve cinsellik konuları ön plana çıkmaktadır, Sinclair de bunları tam olarak gerçek ve baskın bir şekilde deneyimler. Yazar bu toplumsal karşıtlığı “iyi-kötü”, “aydınlık-karanlık”, “maddi-manevi”, “içerisi-dışarı” gibi düalistik ilkelerle şekillendirir. Roman boyunca bu ana motif, doğanın kutupsal unsurlarına (erkek/dişi) kadar yayılır ve iki karşıtlığın sentezini temsil eden Çin felsefesindeki yin-yang<sup>2</sup> prensibine dönüştürülür (Herfort 2011: 57-58).

Yazar, Demian romanında sıkça dile getirdiği “yazgı”, “kişinin kendi yolu”, “karakter”, “rüya”, “duygu”, “his” gibi şifrelerin kullanımıyla otobiyografinin örnekleyici işlevine hizmet etmektedir (Herfort 2011: 58). Hesse, bu soyut kavramlarla genç Sinclair'in gelişimini anlatarak okurlarına “içeride doğru bir yolu ve özbiçimi” (Herfort 2008: 19) göstermeye çalışır. Bu yol, üst kısımda da bahsettiğimiz gibi onu çocukluk çatışmalarıyla yüzleşmeye ve aynı zamanda kutupluluk ilkesi altında birliğe ulaşmaya götürür.

Bu romanın temel ilkelerinden biri olan kutupluluk, sadece konuda değil, aynı zamanda karakter seçiminde, olay örgüsünde ve dilde de kendini gösterir. Zamansal ve mekânsal düalizm de çalışmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

#### 3.1. “İki Dünya”: Sinclair'deki Kutupsallığın Oluşumu

Romanın ana karakteri Emil Sinclair, on yaşında Latince okulunda bir öğrenciyken insan hayatının iki kutupluluğu ile tanışır. Çocukluğunu keskin bir düalizm içinde geçiren Sinclair, başlangıçta mekânsal açıdan, daha sonra ise iki yaşam alanının yan yana gelmesiyle ortaya çıkan keskin bir kutuplulukta bulur kendini. İlk bölümün başlığı olan ve on yaşındaki Sinclair'in yaşam deneyimlerini anlatan “İki Dünya” da bu durum şu şekilde dile getirilmektedir:

“İçeride iki dünya yaşanıyordu burada, gece ve gündüz iki ayrı kutuptan çıkıp geliyordu. Dünyalardan biri bizim kendi evimizdi, öyleyken daha dar ve daha da sıkışıkta burası, gerçekte yalnızca anne ve babamı içine alacak kadardı. Büyük bölümüyle bana aşınmaydı bu dünya; adı anneydi, babaydı bu dünyanın, sevgiydi ve çatılmış kaşlardı, örnek alınacak kişilerdi, okuldu. Yumuşacık parıldardı, aydınlık ve temizlikte; sertlikten

2 Kainatın aktif ve pasif prensiplerini göstermek için Çin felsefesinde ‘yin’ ve ‘yang’ terimleri kullanılmaktadır. ‘Yang’ adı verilen erkek güç, aktif, yaratıcı ve ışık özünü temsil ediyor. ‘Yin’ diye adlandırılan dişi güç ise karanlık, kavrayıcı ve pasif özü nitelendirmektedir. Onların karşılıklı etkileşimlerinden bütün nesnelere varlık kazanmaktadır. Yin ve Yang birbirini tamamlayan kutuplardır ve bütün olayların ilk nedenidir. Taoizm’de görülen düalizm, bu yüzden Hesse’yi büyülemiştir (Alperen, 1994: 138).

uzak güler yüzlü sözlerin, yıkanmış ellerin, temiz pak giysilerin, edep ve terbiyeye uygun davranışların yurduydur burası. [...] Geleceğe doğru dümdüz uzanan çizgileri ve yolları kendisinde barındırırdı bu dünya; ödevler ve kabahatler, vicdan azapları ve günah çıkartmalar, başışlamalar ve ileriye yönelik olumlu kararlar, sevgi ve saygı, İncil sözü ve bilgelik bu dünyaydı ancak. Yaşamının aydınlık, güzel ve düzenli bir nitelik taşıyabilmesi için bu dünyaya tutunmak gerekiyordu.

Öteki dünyaya gelince; daha bizim evin göbeğinde başlıyordu ve bambaşkaydı, ayrı bir kokusu vardı bu dünyanın; değişik bir dil konuşuyor, başka vaatlerde bulunup başka şeyler istiyordu insandan. [...] Bizim evde dirlik düzenin, huzurun ve vicdan rahatlığının, başışlama ve sevginin bulunması harikulade bir şeydi, ama bütün diğer şeylerin, bütün o gürültücü ve çığırktan, insanın darda kalındığında hemen koşup annesine sığınabileceği o kasvet verici, karanlık, zorba ve hoyrat nesnelere varlığı da harikuladeydi. İşin en tuhaf yanı, iki dünyanın sınırlarının gelip birbirine dayanması, iki dünyanın birbirinin bu kadar yakınında yer almasıydı” (Hesse, 2021: 17-19)

Hesse, kutupsallık düşüncesini mekânsal açıdan ilk olarak burada ortaya koyar. Sinclair’in doğduğu yer, Taoizm inanç felsefesinin temiz ve düzenli olan “yang” dünyasına aittir. Orada masumiyet ve uyum, inanç ve iyilik, sevgi ve saygı, aydınlık ve temizlik hüküm sürmektedir. Bunun karşısında ise öteki, yani “yin” dünyası bulunmaktadır. Bu dünya kötü, vahşi, karanlık ve gizemlidir. İşte tam da bu yüzden Sinclair’e hitap etmektedir. “Yin” dünyası Sinclair’e her ne kadar korkutucu gelse de onu cezbetmektedir.

Romanın bu noktasında mekânsal düalizmden zihinsel düalizme geçiş yaşanır. Sinclair kendi içinde eşit bir psikolojik kutupluluk var olduğunu fark eder. Sadece “aydınlık” ve kusursuz dünyayı değil, aynı zamanda “karanlık” ve yasak dünyayı da çekici bulur:

“Ve herkes için, ama en çok da benim için böyleydi durum. Elbette benim yerim aydınlık ve kusursuz dünyadaydı, anne ve babamın çocuğuydum ben; gel gelelim gözümü nereye çevirsem, nereye kulak kabartsam öbür dünyayı algılıyordum, çoğu kez bana yabancı gelmesine, beni hep tedirgin etmesine, içimi korku ve vicdan azabıyla doldurmasına karşı, öbür dünyada da yaşıyordum. Hatta yasak dünyada yaşamaya can atıyordum bazen; çoğu kez bu dünyadan aydınlığa geri dönüş istediği kadar zorunlu ve iyi bir şey olsun, yine de bana daha az güzel, daha sıkıcı ve daha ıssız bir yere dönüş gibi geliyordu” (Hesse, 2021: 19).

Sinclair’in “yin” dünyasındaki deneyimleri arasında ayrıca anne babasına olan güvenin azalması, şantajcı arkadaşı Franz Kromer ile teması, Tevrat’taki Kabil ve Habil hikayeleriyle dini açıdan eleştirel meşguliyeti, aşırı alkol tüketimi, kendinden öğrenmesi, çaresizliği ve Beatrice’ye olan sevgisi örnek olarak gösterilebilir.

Bir yandan “iki dünya”nın, düzen ve normlarıyla “aydınlık” günlük hayatın deneyimi, diğer yandan macera ve dizginlenmemiş duyguların “karanlık” dünyasının deneyimi, Sinclair’de bir krizi tetikler, onu çevresine ve kendisine karşı yabancılaştırır. Bu durum onu, bazen çocuğun mükemmel dünyasına, bazen de Franz Kromer’in gölge dünyasının hakim olduğu ikili bir hayata sürükler (Esselborn-Krumbiegel, 1994: 33). Sinclair bu değişimi tehdit edici bir unsur olarak algılar. Geçici olarak çocukların dünyasına kaçma girişimi olumsuzlukla sonuçlanır, zira içinde yaşadığı zıtlıkların yine burada çözülmesi gerektiğini fark eder.

### 3.2. Karakter Seçimindeki Kutupluluk

Hayatın kutupsal yanlarını eserlerine yansıtan Hesse, bu romanındaki içsel kutupluluğu ana karakter üzerinden anlatır. Kutupsallık, tamamen kahramanın ruhuna işlenmiş ve çözülmemiş iç gerilimleri neredeyse olay örgüsünün odak noktası haline gelmiştir.

Sinclair, kendisine şantaj yapan arkadaşı Kromer ile her karşılaştığında korku ve kurtuluş, çekim ve itim gibi karşıt dürtüler arasında kalır. Hayatın iki noktası arasında gidip gelme söz konusudur. Böylece Sinclair, Kromer’e olan bağımlılığını utanç verici olarak algılar, ancak aynı zamanda ebeveynlerine karşı bir üstünlük duygusu geliştirir. Korku ve hayranlık içinde sınıf arkadaşı Kromer’in etkisi altına girerken, bir yandan da ebeveyn otoritesini sorgular:

“Babamın kutsallığında ilk kez bu anda bir çatlak belirmiş, şimdiye kadar çocuk yaşamımı sırtında taşıyan ve kendisi olabilmek için insanın yıkması gereken temel direklere ilk darbe bu anda inmişti. [...] Böylesi bir darbe atlatılır, çatlak görünürde kapanır zamanla, toparlar kendini ve unutulup gider, ama

gerçekte hepsinden gizli saklı bir köşede sürdürür yaşamını, kanamaya devam eder” (Hesse, 2021: 31).

İnsanların ve nesnelerin birliğini bozan kutupsal bölünme, dış dünyadan ve iç dünyadan geçer. Bölünmüş özne, çevresini ikili olarak algılar ve bu da kendi yabancılaşmasının büyümesine sebep olur. Bu durumda Sinclair, “yin” dünyasında yaşadığı çalkantılı deneyimlerin ardından kendine dönerek şu sonuca varır: “[...] insanın tamamen kendi kendisi olması, doğanın kendi içindeki etkin özüne uygun davranması ve onun isteminden dışarı çıkmaması, belirsiz gelecek topluca ya da tek tek önüne ne çıkarsa öpüp başına koyması (Hesse, 2021: 177).

### 3.2.1. Kromer

Romanın başında, baba evinin *aydınlık* yüzü ile dışardaki dünyanın *karanlık* yüzü arasında kalan Sinclair’ın algıladığı kutuplaşmış dünya, Franz Kromer ile karşılaşana kadar kendisine olağan gelmiştir. Dış dünyadaki kötülöklere kapısını kapatan Sinclair, arkadaşı Kromer’in tuzağına düşerek karanlık dünyanın kapılarını aralamıştır. Aslında bu karanlık dünyaya kendi girmiştir desek yanlış bir cümle kurmuş olmayız. Zira Kromer’den her ne kadar korksa da onun grubuna dahil olmak için bir elma çalma yalanı uydurur.

“Köşedeki değirmenin yanı başındaki bahçeden bir arkadaşla geceleyin tam bir çuval dolusu elma yürüttük,” [...] “Elmalar da hani bildiğimiz elmalardan değil, hepsi de birinci sınıf elmalar, Ren elmaları ve golden elmaları,” [...] “Birimiz elmaları ağaçtan koparıp aşağı atarken, öbürümüz gözcülük yaptı hep,” [...] “Sonunda baktık ki çuval kurşun gibi olmuş, ağzını açıp elmaların yarısını yine boşalttık ister istemez, ama yarım saat sonra yine dönüp geldik, boşalttığımız elmaları da alıp götürdük” (Hesse, 2021: 23).

Sinclair, uydurduğu bu hikaye ile *karanlık* dünyaya adım atmış olur. Art niyetli, öteki dünyanın temsilcisi olan Kromer ise para koparabilmek için bunu Sinclair’e karşı bir tehdit unsuru olarak kullanır.

“Franz eliyle kısıvrak yakalamıştı kolumu, beni çekip iyice kendisine yaklaştırdı; adeta burun buruna gelmiştik. Gözlerini hainlik bürümüşü; kötü kötü gülümsüyor, suratından acımasızlık ve zorbalık akıyordu. [...] “Ele vermeyeyim mi?” diye güldü Kromer. Sevgili dostum, sen iki marklık paralar basan bir kalpazan mı sanıyorsun beni? Meteliksizin biriyim ben, senin gibi varlıklı bir babam yok. Baktım ki iki mark kazanmak için bir fırsat çıktı karşıma, kaçırmam hiç. Ama belli olmaz, bakarsın adam daha çok para verir” (Hesse, 2021: 25).

Kromer, Sinclair’i o kadar etkilemiştir ki, gece rüyalarına dahi girmeye başlar. Kromer, kutupluluk dinamiğinin tetikleyicisi olarak romandaki yerini almıştır. Kromer aracılığıyla yaşamın öbür yüzüyle tanışan Sinclair için baba evi artık tek bir alternatif değildir. Sinclair, artık gölgesini kendi içinde taşıyan biri olarak yoluna devam edecektir. İlk etapta Kromer’le yaşadığı bu deneyim, iç dünyasında büyük bir çatışma yaşamasına yol açar. Kromer’le olan yaşantılarının yoğun etkisiyle, ikinci planda kalan karanlık yüzle tanışma zamanı gelmiştir. Bu durum, karşıtlıkların birliğine varıp evrendeki bütünlük olgusunu kavramış, benliğini bulmuş bir Sinclair’in ortaya çıkması için temel koşul niteliğindedir (Ünal, 2003: 114-116).

Kutupluluk figürü göz önüne alındığında içsel karşıt dürtüler - baba evini ve baba otoritesini reddetme, Kromer’e bağlılık (Esselborn-Krumbiegel, 1989: 45) – Demian’ın etkisiyle bir istikrara kavuşur. Kutupluluğun tetikleyicisi Kromer’in etkisi sona erer ve birliğe ulaşma yolunda büyük bir atılıma vesile olan Max Demian’in etkisi devreye girer.

### 3.2.2. Demian

Max Demian’in aniden ortaya çıkışı, Sinclair için başlangıçta eğitim ve bilinçdışı dürtüler arasındaki dayanılmaz çatışmadan kurtuluş yolunu temsil eder. İlk karşılaşma Latin okulunda gerçekleşir. Zengin bir dulun oğlu olan yeni öğrenci Demian, Sinclair’den birkaç yaş büyüktür ve daha üst bir sınıfa devam etmektedir. Kısa sürede Sinclair’in dikkatini çeker, çünkü olağandışı bir olgunluk sergilemektedir. Ayrıca uyum çabalarına rağmen diğer öğrencilerden daha iyi olduğu izlenimi verir:

“[...] her bakımdan ötekilerden değişik biriydi Demian, tümüyle kendine özgü bir kişiliğin damgasını taşıyordu. Dikkati çekmesi de bu yüzden. Ne var ki, dikkati çekmemek için elinden geleni yapıyor, köylü

oğlanlar arasına karışıp onlardan biri gibi görünmek için her türlü zahmete katlanan kılık değiştirmiş bir prens gibi davranıyordu” (Hesse, 2021: 41).

Her açıdan Sinclair’den üstün olan Demian, onunla bir şekilde iletişime geçer ve ona kısıtlı ebeveyn dünyasının sınırlarının ötesindeki yolu gösterir, bundan böyle hayat yolculuğunun bir bölümünde ona eşlik eder. Bir yandan karanlık dünyayı büyüleyici bulan, diğer yandan güçlü bir suçluluk duygusu yaşayan Sinclair, ne zaman aşılmaz zorluklarla karşılaşsa karşısına hemen Demian çıkar ve ona yoluna nasıl devam edeceği noktasında rehber olur. Alternatif bir benlik (Alter Ego) olarak Sinclair’e yardım eder (Herfort 2011: 103). Sinclair’den bağımsız bir karakter olmasına rağmen Demian, Sinclair’in bir parçasını temsil eder. Sinclair’in aksine Demian gelişim göstermez, zira gelişmiş bir kimlik ideali sergiler ve romanın başından sonuna kadar bilinçdışı ruh yönlerini bilinciyle bütünleştirmiş, eksiksiz, bütünsel bir bireyi temsil eder. Bu ona güç verir, böylece iletişim içinde olduğu insanların eylemlerini önceden kestirebilir ve onları belli ölçüde yönlendirebilir gibi görünür. Demian bilinçdışı benliğini çok iyi tanır ve kendi içinden yeni bir güç almak için düzenli olarak meditasyon benzeri düşüncelerle meşgul olur. Sinclair, Demian’ın bir okul dersi sırasında kendi içine çekilmesini şu cümlelerle ifade eder:

“İlkin gözlerini yumduğunu sandım, ama sonra baktım gözleri açıktı. Ne var ki, bu gözler bakmıyor, görmüyordu, donuk ve içedönüktü ya da hayli uzaklara dikilmişti. Hiç kıpırdamadan öylece oturuyordu Demian. Sanki nefes alamıyordu; ağzı taştan ya da tahtadan oyulmuştu sanki. Yüzü mermer gibi soluktu ve solgunluk yüzünde düzgün bir dağılım gösteriyordu. [...] Oysa gerçek Demian buydu işte, böyleydi gerçek Demian, böyle taştan, böylesine kocamış, böyle hayvansı, böyle yakışıklı ve soğuk, böyle ölü, öte yandan işitilmedik ölçüde gizli bir dirimsellikle donatılmış biriydi” (Hesse, 2021:85).

Peki bu karakter kimdir ve ismi nereden gelmektedir? Başından beri Hesse, Demian’ı sıradan bir dünyevi bilge olarak tasvir etmekten ziyade, harika bir ilahi figür olarak canlandırmayı amaçlamıştır. Demian, iyi anlamda Sinclair’in şeytanı (Dämon) ve sonsuz dünyayı keşfetmesini sağlayan kişidir (Zeller 2018: 78). Sinclair’in yaratıcı tanrısıdır (Demiurg) da denilebilir. Bu isim muhtemelen eski Yunanlıların koruyucu ruhuna (Schutzgeist), bir diğer ifadeyle şeytanına, Platon’un, Sokrates’in diyaloglarında duyduğu ve onu yanlış yapmaktan alıkoyan “ilahi iç sesine” bir göndermedir (Herfort, 2008: 67). Demian burada, Hristiyan düşüncesinin şekillendirdiği şeytanın anlamını değil, gnostik geleneklerde saygı duyulan, iyi bir modeli örnek alan dünyanın yaratıcısını temsil etmektedir (Gündüz, 1997: 144).

“Demian” isminin en dikkat çekici noktalarından biri, daha önce belirttiğimiz gibi fonetik olarak Almancada “şeytan, iblis” anlamına gelen “Dämon” (Steuerwald, 1998: 137) sözcüğüne olan yakınlığıdır. Romanın ve karakterin ismi, çağrışım yöntemi düşünülerek verilmiş olabilir. Hesse, yaratıcı Tanrı’nın ve şeytanın ne anlama geldiğini şöyle özetler:

“Aynı zamanda şeytan olan Tanrı, kâdim Tanrı’dır. O, başlangıçtan önce olandır; zıtlıkların ötesinde duran tek kişi O’dur, ne gündüzü ne geceyi, ne iyiyi ne kötüyü, ne sıcaklığı ne soğukluğu bilir; bilinemez, çünkü biz yalnızca zıtlıkları algılayabiliriz; gece ve gündüze, sıcak ve soğuğa bağlıyız, bir Tanrı’ya ve bir şeytana ihtiyacımız var. Zıtlıkların ötesinde, hiçbir şeyde ve her şeyde, yalnızca ne iyiyi ne de kötüyü bilen evrenin Tanrı’sı (Demiurg) yaşar” (Akt: Lee, 1975: 35)

Hesse’nin inandığı ilahi güç ile Çin felsefesindeki Taoizm’in ana kavramı olan Tao (Yol) arasında benzerlikler bulunmaktadır. Taoizm’in kurucusu sayılan Lao Tzu, Tao’yu şu şekilde tanımlar:

“Bir şey vardı, tanımlanmamış ancak tamamlanmış;

Gökyüzü ve Yeryüzü’nden önce doğmuş;

Sınırsız gibi sessiz;

Değişmeyen ve bağımsız;

Yorulmadan her yerde olan;

Kısaca, dünyanın Anası

Adını bilmediğim için onu Yol (Tao) diye isimlendiriyorum” (Akt: Kumbasar, 2017: 119).

Hem Hesse’nin inandığı yaratıcı tanrısı (Demiurg) hem de Tzu’nun Tao’su başlangıçtan önce doğmuştur ve her ikisi de zıtlıkların dışında durmaktadır. Dünyanın yaratıcısı olarak Tao, ne iyiyi ne de kötüyü bilir. Dünyanın tüm

zıtlıkları onda birleşmiştir. Hesse'nin ne geceyi ne gündüzü, ne iyiyi ne de kötüyü bilen ve karşıtların ötesinde yatan yaratıcısı da böyledir.

Sinclair, Demian ile karşılaştığında ilk kez ikili dünya deneyiminin doğruluğunu yaşar. Arkadaşı Demian, ona farklı bakmayı, genel kabul görmüş norm ve değerlerin yeniden değerlendirilmesini, düşünce ve eylem konusunda bağımsız olmayı ve hareket etmeyi öğretir.<sup>3</sup> Demian, Sinclair'e iki dünya görüşünden yavaş yavaş kurtulmanın yollarını gösterir. Sinclair'in, insanı yalnızca iyiyi, güzeli ve asili temsil eden tek bir Tanrı'ya ibadet etmeye zorlayan ve Sinclair'in karanlık olarak anladığı her şeyi günah olarak lanetleyen inancını paramparça eder. Demian, Sinclair'i içindeki yasak olduğunu düşündüğü dürtüyle yüzleşmeye ve onu ruhunun bir parçası olarak kabul etmeye zorlar. Demian'ın düşünceleri ve sözleri ona bir anda tanıdık gelir, oysa Sinclair bunları daha önce hayranlık ve dehşetle karşılamıştır. “[...] Demian'ın Tanrı ve Şeytan, biri resmi-Tanrısal, ötekisi sükutla geçirilen şeytansal dünya konusunda söyledikleri tıpkı tıpkısına benim düşüncemi yansıtmaktaydı, benim kendi mitimdi bu, aydınlık ve karanlık olmak üzere iki dünya ya da dünyanın bir yarısıyla ilgili düşüncemdi” (Hesse, 2021: 81).

“Yin-yang” prensibi burada da belirleyici rol oynamaktadır. Ancak Sinclair henüz Hesse'nin ulaşmak istediği birliğe ulaşamamıştır. Kahramanlar için alternatif benlik ile birleşme, zaten karşıtlıkların sentezine ulaşılması anlamına gelmektedir. Ancak Hesse'nin kahramanları yalnızca kendilerini bulma yolundadırlar. İki ana karakter özelinde söylemek gerekirse Demian, Sinclair'in aradığı iç benliği temsil eder.

### 3.2.3. Bayan Eva

Hesse'nin hayatı boyunca etkisi altında kaldığı anne arketipini oluşturan Demian'ın annesi Bayan Eva, başkahraman Sinclair'in ruhsal gelişim serüveninde ulaşacağı zirveyi sembolize etmektedir (Demirel, 2016: 268) “Bayan Eva” ismi, onun Sinclair için önemini ortaya koymaktadır. İncil'deki insan ırkının annesine atıfta bulunmakta, böylece saygınlık yaymakta ve «kadın» unvanının pekiştirdiği huşu ve saygıyı uyandırmaktadır, dolayısıyla kadın unvanını daha da güçlendirmektedir. Havva imgesine uygun olarak, Sinclair için aynı zamanda arzulanan sevgilidir, hatta hayalindeki sevgiliyi temsil etmektedir (Herfort, 2008: s.63). Sinclair onu, “[...] boylu boslu, neredeyse erkeksi bir kadındı; oğluna benziyordu, yer yer anneliğin, yer yer bir sertliğin, derin bir tutkunun yüz hatlarıyla oğluna benziyordu; güzel ve yaratıcı, güzel ve yanına yaklaşılmaz, şeytan ve anne, yazgı ve sevgiliydi” (Hesse, 2021: 160) diye tanımlar. Kaderiyle karşılaştığında çok mutlu olur: “Bakışında bir gerçekleşme, selamında bir sılıya dönüş saklıydı” (Hesse, 2021: 170). Bayan Eva sayesinde sonunda kaderini ancak kendine sadık kalırsa bulabileceğini öğrenir: “Yazgınız sizi seviyor. Yeter ki ona sadık kalın, düşününüzde yaşattığımız gibi bir gün tamamen sizin olacaktır” (Hesse, 2021: 173). Bayan Eva'ya sadece en yakın arkadaşları “Bayan Eva” diye hitap eder, Sinclair de başından beri bunlardan biridir. Sinclair, Demian'ın evinde bir oğul, bir kardeş aynı zamanda seven bir insandır. Çok geçmeden Bayan Eva tarafından, olgunluğa ulaşmak için kendi içinde bir kesinliğe ulaşma gücüne sahip olması gereken aşkın sırrına inisiye edilir. Sinclair, Bayan Eva'dan “nişan” taşıyanların sırrını öğrenir:

“Bir nişanla donatılmış olan bizler, geleceğe yön vermek gibi bir tasaya kaptırmıyorduk kendimizi. Her tarikatı, her öğretiyi daha baştan ölü doğmuş ve yararsız sayıyorduk. Bizim görev diye benimseyip yazgı diye baktığımız tek şey vardı; insanın tamamen kendi kendisi olması, doğanın kendi içindeki etkin özüne uygun davranması ve onun isteminden dışarı çıkmaması, belirsiz gelecek topluca ya da tek tek önüne ne çıkarsa öpüp başına koyması” (Hesse, 2021: 177).

Savaş çıktığında Sinclair, Bayan Eva ile arasındaki içsel bağı hisseder, ona bir öpücükle veda eder ve Bayan Eva onu Demian'inkine benzer sözlerle cesaretlendirir: “Sevgili Sinclair! [...] Ama şunu unutmayın ki, artık nasıl çağıracağımızı öğrendiniz. Ne zaman bizim nişanı taşıyan birine gereksinim duyarsanız, o zaman yine başvurursunuz bu çağrıya!” (Hesse, 2021: 194). Demian'da, hastanede Sinclair'e Bayan Eva tarafından emanet edilen öpücüğü vererek veda eder.

3 Burada Friedrich Nietzsche'nin Hesse üzerindeki etkisi ortaya çıkmaktadır. Yüzyıl dönümünde toplumda hakim olan materyalist sisteme karşı eleştiriler artmış ve toplumun normlarından uzak bir yaşam sürme ideali boy göstermiştir. 20. yüzyılla birlikte Nietzsche'nin fikirleri her alanda etkili olmaya başlamıştır. Nietzsche, bireyi toplumsal baskılardan tamamen uzaklaştırıp özgür kılmak istemiştir. İdeali de öznelliğini yaşayabilen bireyi ortaya çıkarmak, insanın kişiliğini bulmasını ve bireysel olarak kendini gerçekleştirmesini sağlamaktır (Bodur, 2022: 55).



#### 4. DİLDEKİ KUTUPLULUK

Hesse'nin karakterlerindeki kutupsal yapı, eserlerinde kullandığı dile de yansımıştır. Bu kutupsallık, romanın hemen başında kendini göstermektedir.

“Burcu burcu bir alay koku o günlerden esip geliyor bana doğru, içimi bir sızıyla, tatlı bir ürpertiyle dolduruyor; karanlık sokaklar, aydınlık evler, kuleler çalan saatler ve insan yüzleri, sıcacık bir rahatlık taşan konforlu odalar, kapılardan içeri hayalet korkusuyla adım atılan gizemli odalar. [...] İç içe iki dünya yaşıyordu burada, gece ve gündüz iki ayrı kutuptan çıkıp geliyordu” (Hesse, 2021: 17).

Duygusalılık ve duygulara ilişkin kutupsal algılar, “iyi ve kötü”nün ahlaki karşılığına yükseltilmiştir. “[...] bense suça bulanmış, yabancı bir selin derinliklerine gömülmüştüm; bir maceraya sürüklenmiş, günaha girmiştım; düşmanın tehdidi altındaydım, tehlikeler ve utançlar beni bekliyordu” (Hesse, 2021: 29).

İfadelerin sık sık tekrarı ve alışılmadık deneyimler, çağrışımlar yoluyla anlatılmaktadır. Yinelemeler, dilin coşkusunu daha da artırır. “Benim düşümdeki! Oydu bu, boylu poslu, neredeyse erkeksi kadındı; oğluna benziyordu, yer yer anneliğin, yer yer bir sertliğin, derin bir tutkunun yüz hatlarıyla oğluna benziyordu; güzel ve ayartıcı, güzel ve yanına yaklaşmaz, şeytan ve anne, yazgı ve sevgiliydi. Evet oydu bu!” (Hesse, 2021: 160).

Hesse'nin dili, duygusallığın yoğunluğu sayesinde okuyucuya özdeşleşme fırsatı verir. Hesse, dilini kendini anlamının köprüleri haline gelen kutupsal sembollerin hayallerinden oluşturur. Kutupsal gerilimler, zaten romanın başlığı olan “*Demian: Emil Sinclair'in Gençliğinin Öyküsü*”nde ortaya çıkmaktadır. Bir yanda ana karakter Emil Sinclair, diğer yanda ise Sinclair'in alternatif benliği olan “Demian”. Başlık, romanın kutupsallık ilkesini yansıtmaktadır. Hesse'nin hemen hemen her romanında olduğu gibi bu romanında da hem Demian hem de Sinclair karakteri için her iki kutbu birleştirmenin bir yolunu bulma çabası, onun karakteristik özelliğini göstermektedir.

#### SONUÇ

Nobel ödüllü Alman yazar Hermann Hesse, kutupluluk ilkesini hayatının ve eserlerinin merkezine yerleştirmiştir. Bu ilke, Taoist düşünce ile benzerlik gösterdiği için, Taoizm'den önemli ölçüde etkilenmiştir. Demian'daki kutupluluğun oluşumu da bu Çin felsefesinden kaynaklanmaktadır. Hesse, “yin-yang” prensibinin kutupsal birliğini Hristiyanlığın iyi-kötü kutupluluğu ile karşılaştırmıştır. Hesse'ye göre *iyi-kötü*'nün kutupluluğu, tek taraflı düşünme şeklidir ve insanı uyuma, birliğe götürmez.

Hesse bu noktada farklı düşünür, her iki karşıtı, *iyi* ve *kötü*'yü, insanın doğasının vazgeçilmez bileşenleri olarak görür. Aynı şekilde Taoizm'deki “yin prensibi” de “yang” olmadan tek başına uyum sağlayamaz. Bu felsefi kavrayış, Hesse'nin uzlaşmaz olarak görülen *iyi-kötü* karşıtlığını bir perspektife oturtmasına yardımcı olmuştur. Bu vesileyle Hesse, yin-yang ilişkisini, yani iki kutuplu birliği Demian adlı romanında başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Hesse'nin asıl amacı, insanın bütüncül benliğini ortaya çıkarmaktır. Başkahraman Sinclair, dünya ve insan arasındaki ayrımın üstesinden gelerek birliğe varmaya çalışır. Uyum ve birlik dünyasının elçisi olan Max Demian, Sinclair'i karşıtlıkların dünyasından kurtarır. Hesse'de karşıtlıkların bir bütünlüğe ulaşma fikri, dünyanın karşıt bileşenlerden oluştuğu görüşünü savunan Çin felsefesindeki Taoizm dininde kabul edilmiş ve açıkça ifade edilmiştir. Hesse'nin yaşamın eşzamanlı kutupluluğuna ve birliğine olan inancının, yaşamında ve eserlerinde belirleyici rol oynayan Taoizm'den kaynaklandığı tespit edilmiştir.

#### KAYNAKÇA

Alperen, A. (1994). Hermann Hesse: Sanatı-Hayatı-Eserleri. Ankara: Promote Yayınları

Aytaç, G. (2005). Çağdaş Alman Edebiyatı. Ankara: Babil Yayıncılık.

Bodur, R. (2022). Hermann Hesse'nin “Çarklar Arasında”, Robert Musil'in “Öğrenci Törless'in Bunalımları” ve Ödön von Horvath'ın “Allahsız Gençlik” Adlı Eserlerinde Eğitim ve Toplumun Birey Üzerindeki Etkileri

(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Demirel, A. (2016). Hermann Hesse'nin Romanlarındaki Kadın Portreleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi), T.C. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Esselborn-Krumbiegel, H. (1989). Hermann Hesse, Demian, die Geschichte von Emil Sinclairs Jugend: Unterm Rad. Interpretation. München: Oldenbourg.

Esselborn-Krumbiegel, H. (1994). Demian, Die Geschichte von Emil Sinclairs Jugend. In: Müller, M. (Hrsg.) Interpretation. Hermann Hesse Romane (29-51). Stuttgart: Reclam Verlag.

Frey, J. (2018). Dualismus: Zur frühjudischen Herausbildung und zur neutestamentlichen Rezeption dualistischer Weltdeutung. In: F. Jörg, ve E. E. Popkes (Hrsg.). Dualismus, Damonologie und diabolische Figuren (s. 3-47). Tübingen: Mohr Siebeck.

Gündüz, Ş. (1997). Gnostik Mitolojide Düşüş Motifi ve Demiurg Düşüncesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9 (9), 121-166. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188680>

Herfort, M. F. (2008). Erläuterungen zu Hermann Hesse, Demian. Hollfeld: Bange Verlag.

Herfort, M. F. (2011). Erläuterungen zu Hermann Hesse, Demian: Analyse/Interpretation. Hollfeld: Bange Verlag.

Hesse, Hermann. (2021). Demian: Emil Sinclir'in Gençliğinin Öyküsü. İstanbul: Can Yayınları.

Kumbasar, İ. H. (2017). Herakleitos ve Lao Tzu'nun Düşüncelerinin Logos ve Tao Kavramları Merkezinde Karşılaştırılması, 46, 103-125. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/697145>

Lee, Inn-Ung. (1975). Hermann Hesse und Die Ostasiatische Philosophie. Colloquia Germanica, 9, 26-68.

Singh S. (2006). Hermann Hesse. Stuttgart: Reclam Verlag.

Steuerwald, K. (1998). Deutsch-Türkisches Wörterbuch, 1. Baskı. İstanbul: NovaPrint Basımevi.

Ünal, D. Ç., (2003). Alman Eğitim Romanında Avangard Dönüşümler (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zeller, B. (2018). Hermann Hesse: Biyografi. 2. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.